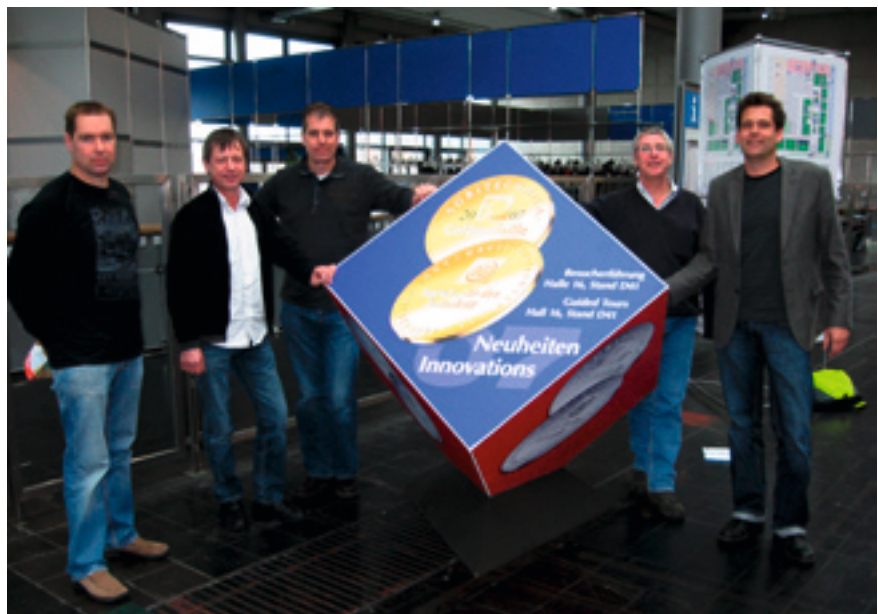

Schoon Water

Agritechnica 2007: 'Schoon Water' op zoek naar innovaties!

In november vond in Hannover de grootste landbouwbeurs ter wereld plaats. De Agritechnica die door 340.000 bezoekers van over de hele wereld werd bezocht. Samen met 'Schoon Water' deelnemers Peter van Beers (regio Vessem) en Toon van der Heijden (regio Budel) gingen Geert-Jan van Roessel, Bert Aasman (DLV Plant) en Peter Leendertse (CLM) op deze beurs op zoek naar nieuwe technieken voor 'Schoon Water'.

In 16 hallen waren 2168 stands opgebouwd met daarin alle moderne landbouwtechnieken uitgesteld: van de nieuwste trekkers, de beste GPS-technieken, de grootste voederwagens tot de breedste spuitmachines. Voor 'Schoon Water' is de technologische ontwikkeling van de spuiten die gebruik en emissie van middel beperken interessant. Zo hebben leveranciers als Amazone, John Deere, Rau en Lechler technieken zoals een pre-mix tank, Boom Trac en Control, section control, GPS en computer-gestuurde dosering ontwikkeld. Voor Peter van Beers was dit brede aanbod interessant omdat

hij binnenkort een nieuwe spuit aan wil schaffen. Interessant was de 'kleine' innovatie van Aams: een elektronische doppentester. Een simpele manier om snel enkele malen per jaar de doppen te testen en zo de spuit in optimale conditie te houden. Voor 'Schoon Water' een interessante innovatie die in 2008 toegepast gaat worden.

stands met spuitdoppen. De nieuwste dop van Agrotop, de TurboDrop VR, blijft met een breed drukbereik (2-8 bar) een goede verdeling geven. Het meest futuristisch is de robot die in het perceel rond kan rijden en onkruid kan opsporen. Wanneer deze robot te koop is voor elke agrariër is nog niet bekend...

Interessant was tenslotte de aandacht voor de bodem. Weggestopt in een aparte hal was een tentoonstelling die helder liet zien hoe belangrijk een gezonde bodem is die niet verdicht is door zware machines. Zelfs de weerstand die een regenworm ondervindt in verdichte grond was voor de bezoekers waarneembaar in een ondergrondse tunnel.

Voor meer info: Bert Aasman (DLV Plant) of Peter Leendertse (CLM).

Een onkruid opsporende robot

Nieuwe niet-chemische ontwikkelingen waren beperkt aanwezig. Treffer bleek een nieuwe wiedeg te hebben ontwikkeld met verbeterde tanden en centrale veerdrukstelling die desgewenst hydraulisch en via GPS en een bodemkaart is aan te sturen. Daarnaast viel de machine Veridvap Airstream op die via hete lucht de grond kan ontsmetten. Beide technieken zijn zeker interessant voor de praktijk en kunnen bijdragen aan gewasbescherming en schoon water.

Er was een Duits adviesprogramma waarin op basis van het weer, de infectiedruk en de kosten een spuitadvies wordt gegeven. Er wordt bekeken of dit systeem ook in Nederland bruikbaar is. Ook waren er verschillende

Vliegtuigen en 'Schoon Water'

Wat hebben vliegtuigen met 'Schoon Water' te maken? Lees hierover meer in het interview met Noud Fransen op pagina 3.

Tijdens een gruwelroute worden zieke planten beoordeeld op aaltjes.

Aardappel met bobbels en eiproppen veroorzaakt door het aaltje *Melodogyne chitwoodi*.

Telers aan het woord

Voor een interview met
bessenteler Leo van
Lierop en aspergeteler
Piet van Cranenbroek
bezoek de website
www.schoon-water.nl

Aaltjes en Aasman

Een interview met Bert Aasman

Sinds wanneer ben je bij 'Schoon Water' betrokken en wat doe je binnen het project? "Ik ben, als marktgroepmanager bij DLV Plant, vanaf het begin van het project (2001) bij 'Schoon Water' betrokken. Binnen het project zorg ik ervoor dat het praktijkdeel goed verloopt. Ik zorg voor de vertaling van beleidsdoelen naar praktijkdoelen en breng hier creativiteit in. Om het grondwater minder te belasten, hebben we bijvoorbeeld een gewasbeschermingsplan ontwikkeld met tips over o.a. besparing, tijdstip toedienen, enz. Ook hebben we alternatieven gezocht voor middelen met een hoge milieubelasting, die niet duurder zijn."

Wat heb je met aaltjes?

"Ik ben in aaltjes afgestudeerd. Ik ben geboren op een akkerbouwbedrijf in de veenkolonien, tussen de cystenaaltjes en ben naar het zuiden getrokken om daarvan af te zijn. Bleek het in het zuiden veel erger te zijn! Daar komen bijna alle aaltjes voor die in Nederland te vinden zijn."

"Binnen het HPA Actieplan Aaltjesbeheersing ben ik projectleider van het onderdeel Aaltjeswijzer. Een van de taken hierbij is om eenduidig advies te krijgen over aaltjesbeheersing. Afgelopen jaar hebben we daarom een folder ontwikkeld om aaltjes te herkennen met als titel 'Slechte plek? Toch een aaltje?' (zie www.kennisakker.nl). En we organiseren door heel Nederland de zogenaamde gruwelroutes. Tijdens de gruwelroutes gaan we met een groep telers langs percelen met de meest verschrikkelijke aaltjesproblemen. Telers kunnen zich hiervoor bij mij aanmelden."

Wordt er binnen 'Schoon Water' aandacht besteed aan de aaltjesproblematiek?

"Telers op de zandgronden zijn bij wet verplicht om na maïs een groenbemester te zaaien. We weten dat sommige groenbemesters aaltjes vermeerderen, maar hoe werkt dit nu in de praktijk? Wat is de schade in volggewassen? Daar ben ik benieuwd naar. Ik wil er naar toe dat kwekers groenbemesters ontwikkelen die aaltjes bestrijden."

"Binnen 'Schoon Water' hebben we een praktijktest gedaan. Na de maïsteelt hebben we door middel van bodemonsters gekeken welke aaltjes er op het proefperceel voorkomen. Vervolgens hebben we verschillende groenbemesters

ingezaaid. Voordat de maïs weer gezaaid wordt, gaan we weer meten welke aaltjes er voorkomen. Dit jaar doen we dat voor het tweede jaar. In het eerste jaar zaten de aaltjes voor en na de groenbemester op ongeveer hetzelfde niveau. Er waren niet meer, maar ook niet minder aaltjes. Ook zijn er een aantal excursies geweest naar het betreffende perceel, maar bovengronds is helaas niet veel te zien. We houden de deelnemers aan 'Schoon Water' via deze nieuwsbrief en de website www.schoonwater.nl op de hoogte van de resultaten."

Waar moeten telers op letten bij het gebruik van groenbemesters?

"Je moet eerst weten welke aaltjes er voorkomen op je percelen. Met name in de teelt van industriegroenten en akkerbouwgewassen is het aan te bevelen om eerst een aaltjesonderzoek uit te voeren. Ook is het belangrijk om goed in de gewassen te kijken. In de maanden juni en juli zijn de eerste symptomen al zichtbaar."

Ook bedrijven in de grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Brabant spannen zich in voor 'Schoon Water'! In Budel zijn sinds kort drie bedrijven actief in het project betrokken: hoveniersbedrijf De Risse groep, autobedrijf Staals en Kempen Airport. Deze nieuwsbrief belicht Kempen Airport.

Achtergrondfoto: De platformen van betonklinkers moeten vrij van onkruid blijven.

Hoe draagt 's-Hertogenbosch bij aan 'Schoon Water'?

De gemeente 's-Hertogenbosch heeft (evenals Oss en Waalwijk) in februari dit jaar het convenant 'Schoon Water' ondertekend. Zij heeft hiermee vastgelegd het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen binnen het grondgebied van de gemeente te verminderen. De gemeente had het middelengebruik al teruggebracht naar 175 liter, op een te behandelen oppervlakte van 2,9 miljoen m² (290 ha), door een cocktail van maatregelen als vegen, borstelen, branden en het gebruik van de Wave (heet water). Vanaf 1 januari dit jaar mogen gemeenten alleen nog gebruik maken van glyfosaat op verhardingen als zij volgens de DOB-richtlijnen werken. In 's-Hertogenbosch gooiden deze richtlijnen roet in het eten, want binnen DOB is het dan toegestaan meer dan 175 liter middel te gebruiken. Ook bezuinigingen binnen de gemeente hadden tot gevolg dat er meer middel

gebruikt moest worden. Er was geen geld meer om de oorspronkelijke werkwijze te betalen. Dit probleem is echter onlangs bij de gemeenteraad aangekaart en er is toch financiering voor duurzaam terreinbeheer vrijgemaakt. De doelstelling is wel meteen verder aangescherpt, er moet nu worden volstaan met 20 liter middel. De gemeente gaat volgend jaar voor certifice-

ringniveau zilver op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. 's-Hertogenbosch verwacht eind 2008 het certificaat in handen te hebben.

Onder de noemer 'Samen voor een Schoon 's-Hertogenbosch' gaat de gemeente, naast onkruidbeheer, ook andere zaken aanpakken. Voorbeelden hiervan zijn illegale stort, zwerfvuil, hondenpoep, verbetering afvalbakken en containers. Dit alles gecombineerd met samenwerking in de keten en gedragsbeïnvloeding. Met certificering geeft de gemeente 's-Hertogenbosch het goede voorbeeld en zij gaat ervan uit dat 'goed voorbeeld doet goed volgen': Samen voor een Schoon 's-Hertogenbosch!

Met dank aan Wilbert de Laat, Hoofd Voorbereiding gemeente 's-Hertogenbosch.

Vliegtuigen en 'Schoon Water'

Interview met Noud Fransen van Kempen Airport

Noud Fransen voor een van de hangars van Kempen Airport.

Noud Fransen is, samen met zijn broer en zus, eigenaar van Kempen Airport. Op de Budelse luchthaven zijn circa 100 vliegtuigen gestationeerd, van eenmansvliegtuigjes tot vliegtuigen voor 10 personen. Per dag zijn er ongeveer 200 vliegbewegingen, zo'n 80.000 per jaar! Het overgrote deel van de vluchten zijn zakelijke vluchten. Op een wand in de debriefingruimte is met spelden aangegeven naar welke Europese luchthavens de vluchten gaan. Het zijn er veel, met bestemmingen in o.a. Italië, Scandinavië en Oost-Europa. Naast de luchthaven zelf heeft Kempen Airport ook een opleidingscentrum en onderhoudsbedrijf.

Vogels en vliegtuigen?

Wie denkt dat vogels en vliegtuigen een slechte combinatie zijn, heeft het mis. In het voorjaar broeden er veel weidevogels op de grasstroken tussen de landingsbanen zoals grutto's, kievi-ten en de watersnip. Ook patrijzen en fazanten hebben hun plek op

de luchthaven gevonden. Fransen: "Op het terrein komen alleen vliegtuigen, geen mensen, daarom blijven de vogels rustig zitten. Ze blijven ook op het gras en komen niet op de landingsbanen. We hebben hier nu al 17 jaar ervaring mee en hebben nooit problemen gehad. We wachten met maaien totdat alle eieren zijn uitgedroogd, meestal tot de tweede week van juni. Verder komen er ook veel hazen en reeën voor." Veel natuur dus, op een plek waar je het niet zou verwachten.

Duurzaam terreinbeheer

Kempen Airport is een luchthaven van 55 ha met 8 ha verhardingen en ligt geheel binnen de 100-jaarszone van het waterwingebied Budel. Fransen: "Van die 8 ha bestaat ongeveer 4 ha uit platforms van betonklinkers. Het onkruid tussen de klinkers laten we 1x per jaar spuiten door een loonwerker. Toen ons vanuit het project 'Schoon Water' werd gevraagd of we interesse hadden in niet-chemische methoden

om de platforms onkruidvrij te houden hebben we ja gezegd. Het is altijd goed om meer kennis te krijgen over andere technieken." "Branden van het onkruid was op de luchthaven niet efficiënt, het oppervlak is te groot. We hebben toen het borstelen uitprobeerde. Dat was helaas geen succes. Van de borstels komen soms stalen naaldjes af. Deze kunnen door de straalmotoren van de vliegtuigen worden opgezogen. Dit kan enorme schade veroorzaken. Om diezelfde reden is het erg belangrijk dat het terrein vrij is van onkruid. Graspolletjes kunnen namelijk zand en steentjes vasthouden, die vervolgens weer in de straalmotoren terecht kunnen komen."

Hete lucht

Kempen Airport gaat nu een nieuwe methode toepassen om onkruid te bestrijden, namelijk met hete lucht. Deze machine wordt ook wel de 'Föhn' genoemd. Fransen: "We zijn heel benieuwd naar deze nieuwe techniek."

De veldbijeenkomst 'Inzaai van nagewassen in de maïsstoppel' in Leender-Strijp was de laatste van dit jaar. Wij hopen u volgend jaar allemaal weer te zien op de verschillende bijeenkomsten.

'Schoon Water' in een notendop

Waarom 'Schoon Water'?

Doel van 'Schoon Water' is het terugdringen van het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Brabant. Dat is nodig om schoon grondwater te behouden, zodat het voor iedereen geschikt blijft als drinkwater nu en in de toekomst.

Wie doen er mee?

Aan 'Schoon Water' doen alle gebruikers van bestrijdingsmiddelen/gewasbeschermingsmiddelen mee. In 2007 nemen in totaal 350 telers deel aan 'Schoon Water'! Daarnaast zijn ook loonwerkers actief betrokken in het project. Tussen 2001 (met 36 deelnemers) en nu is het gebied opgeschaald naar zes grondwaterbeschermingsgebieden: rond de winningen Waalwijk, Helvoirt, Nuland, Macharen, Vessem en Budel. In februari 2007 hebben de gemeenten Oss, 's-Hertogenbosch en Waalwijk het convenant 'Schoon Water voor Brabant' ondertekend. Zij werken de komende jaren toe naar het certificeringsniveau zilver op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Ook enkele bedrijven nemen actief deel.

Hoe werkt het?

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden zetten alle grondgebruikers een stap richting duurzaamheid. Agrariërs inventariseren samen met hun adviseur het gewasbeschermingsmiddelengebruik op het bedrijf. Vervolgens kijken ze welke alternatieven er zijn voor schadelijke middelen en of het gebruik van schadelijke middelen naar beneden kan. Daarna gaan telers in de praktijk met de alternatieve maatregelen aan de slag. Gemeenten en bedrijven krijgen hulp bij certificering en gaan

samen met hun adviseur na hoe de onkruidbestrijding duurzamer aangepakt kan worden. Hierbij worden ook de kosten op een rij gezet. Alle bewoners van grondwaterbeschermingsgebieden worden door middel van nieuwsbrieven en leuke acties geïnformeerd en op hun verantwoordelijkheid gewezen.

Voor wie zijn de resultaten bedoeld?

De belangrijkste resultaten van het project zijn de ontwikkeling en toepassing van die maatregelen die het gewas goed beschermen en geen risico opleveren voor het grondwater en die passen op het bedrijf. De kennis, ervaring en effecten zijn gericht op de telers in de acht kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Ook de agrariërs in de rest van Brabant kunnen met de praktische adviezen hun voordeel doen. De provincie en drinkwaterbedrijf Brabant Water gebruiken de resultaten om het beleid in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden te verbeteren, met oplossingen die in de praktijk haalbaar zijn.

Organisatie

Schoon Water voor Brabant is een stimuleringsproject van de Provincie Noord-Brabant en Brabant Water. Het is gericht op alle gebruikers van bestrijdingsmiddelen in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden; burgers, bedrijven, landbouw en gemeenten.

Aan het project doen verder mee:

- Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO)
- Overlegplatform Duinboeren
- Waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta
- Gemeenten Oss, Waalwijk en 's-Hertogenbosch

'Schoon Water' richt zich niet alleen op agrariërs, gemeenten en bedrijven, maar ook burgers in de grondwaterbeschermingsgebieden worden bij het project betrokken. Zij ontvangen jaarlijks een nieuwsbrief van Brabant Water met onder andere tips om op een milieuvriendelijke manier onkruid en plaaginsecten in hun tuin te bestrijden. Ook is er ieder jaar een ludieke actie om bewoners erop te wijzen dat ze in een kwetsbaar gebied wonen en dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen in hun tuin of erf gevolgen heeft voor het grondwater. Iedereen wordt erbij betrokken en we gaan samen voor schoon water.

CLM, DLV en Eco Consult verzorgen de uitvoering van het project.

Vragen?

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

- CLM: Peter Leendertse: E_pele@clm.nl
T 0345 470751
- Provincie Noord-Brabant: Sarie Buijze:
Esbuie@brabant.nl T 073 6812316
- ZLTO: Ton van Korven: Etvkorv@zlto.nl
T 013 5836583
- Brabant Water: Sandra Verheijden:
Esandra.verheijden@brabantwater.nl
T 073 6838461
- Overlegplatform Duinboeren: Emiel Ansems: Eduinboeren@hetnet.nl
T 0411 643639

Meer informatie vindt u op de website

www.schoon-water.nl en

www.brabantleeftmetwater.nl

Of stel uw vraag aan het 'Schoon Water'

Loket (0345 470719 of schoonwaterloket@clm.nl).

Colofon

Dit is de veertiende nieuwsbrief 'Schoon Water'. Eerdere nieuwsbrieven kunt u vinden op www.schoon-water.nl. De volgende nieuwsbrief verschijnt in het voorjaar van 2008.

Tekst en Redactie

CLM, Culemborg

Vormgeving en druk

Drukkerij Libertas, Bunnik